

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Кухта М.І., Ваколя З.М.

«Порівняльна педагогіка»

**Методичні рекомендації до практичних занять
і самостійної роботи**

Ужгород – 2021

УДК 37.013(075.8)

Кухта М.І., Ваколя З.М. Порівняльна педагогіка: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 17 с.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог освітньої програми «**Освітні, педагогічні науки**» для аспірантів – здобувачів третього науково-освітнього рівня вищої освіти (галузь знань **01 – Освіта/Педагогіка**, спеціальність **011 – Освітні, педагогічні науки**). Можливе використання в професійній підготовці студентів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей освітніх ступенів «бакалавр», «магістр».

Рецензенти:

Козубовська І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Маляр Л.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ»

Рекомендовано до друку

Науково-методичною комісією факультету суспільних наук

(протокол №1 від 10 листопада 2020 р.)

Вченою радою факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ»

(протокол №4 від 23 грудня 2020 р.)

© Кухта М.І., Ваколя З.М.

Ужгородський національний університет, 2021

ЗМІСТ

Тема 1. Загальні тенденції розвитку сучасної вищої освіти в світі.....	4
Тема 2. Управлінські аспекти діяльності вищих навчальних закладів.....	5
Тема 3. Дидактичне забезпечення педагогічного процесу вищих закладів освіти зарубіжних країн.....	6
Тема 4. Основні регіони розвитку вищої освіти у світі.....	7
Тема 5. Вища освіта північноамериканського регіону.....	8
Тема 6. Вища освіта європейського регіону	9
Тема 7. Вища освіта азійського регіону	10
Тема 8. Перспективи розвитку вищої освіти в світі	11
Індивідуальні завдання дослідницького характеру	12
Питання для підсумкового контролю знань.....	12
Рекомендовані інформаційні джерела.....	14

Тема 1. Загальні тенденції розвитку сучасної вищої освіти в світі

Питання для обговорення

1. Соціально-економічні, інформаційні та політичні чинники розвитку вищої освіти зарубіжних країн.
2. Соціально-економічний статус країни як умова розвитку вищої освіти.
3. Показники інформаційного прогресу країни як основа забезпечення її освітнього прогресу.
4. Процеси інтеграції й глобалізації та їх вплив на розвиток вищої освіти. Особливості вищої освіти в полікультурному суспільстві.

Опорні поняття теми: суспільство: економіка, політика, інформаційний прогрес; ресурсний потенціал, соціальна стратифікація; інтеграція, глобалізація, уніфікація; освітній простір, полікультурне середовище.

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте соціально-політичні умови розвитку вищої освіти (країна на вибір).
2. Розкрийте роль держави в організації функціонування системи вищої освіти.

Контрольні питання:

1. Які соціально-економічні показники визначають освітній потенціал зарубіжних країн?
2. Назвіть політичні чинники, що зумовлюють розвиток освітньої системи зарубіжних країн.
3. Як впливають процеси глобалізації на розвиток вищої освіти?
4. Дайте визначення поняття «полікультурне суспільство».

Література:

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть : Вища освіта України. 2001. № 1. С. 11-17.
2. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / В.Г Кремень та ін. Тернопіль: Навчальна книга, Богдан, 2004. 384с.
3. Кремень В.Г. Філософія освіти XXI століття: Освіта України. 2002.
4. Болонський процес. Національний звіт: 2007–2009. К., 2010.

Тема 2. Управлінські аспекти діяльності вищих навчальних закладів

Питання для обговорення

1. Різновиди сучасних ВНЗ у зарубіжних країнах та особливості організації й управління їх діяльністю.
2. Умови навчання в сучасних ВНЗ. Кампуси, їх роль в організації життя студентів.
3. Академічна мобільність.
4. Навчальні плани, навчальні програми підготовки студентів. Силабуси як способи презентації змісту навчальних курсів.
5. Стандартизація професійної підготовки. Курикулум, його значення в стандартизації змісту професійної підготовки.

Опорні поняття теми: вищі навчальні заклади, зарубіжний досвід, глобалізація, інтеграція, конкурентоспроможність, студентське поле, академічна мобільність, види академічної мобільності, навчальний план, навчальна програма, стандарт, стандартизація, уніфікація, Державний стандарт вищої освіти.

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте форми та види академічної мобільності.
2. Складіть навчальний план студента за обраною спеціальністю.
3. Сформууйте силабус навчальної дисципліни (за вибором).

Контрольні питання:

1. Назвіть види сучасних ВНЗ зарубіжних країн.
2. Яку роль відіграють кампуси в житті студентів?
3. У чому полягає право студента на академічну мобільність?
4. Поясніть значення «курикулуму» в стандартизації змісту професійної підготовки.

Література:

1. Гришук Ю. В. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи. 2014, № 2 (6). С. 33–40.
2. Коломінський Н. Л. Психологія педагогічного менеджменту: навч. посіб. К.: МАУП, 1996. 176 с.
3. Терепищій С.О. Стандартизація вищої освіти (Спроба філософського аналізу): монографія / за ред. С.О. Терепищого. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. 197 с.
4. Кірдан О. Л. Управління вищим навчальним закладом: теоретичний аналіз. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки. Глухів. 2012. Вип. 20. С. 44–49.

Тема 3. Дидактичне забезпечення педагогічного процесу вищих закладів освіти зарубіжних країн

Питання для обговорення

1. Використання контрольних, навчальних, моделювальних комп'ютерних програм.
2. Співвідношення аудиторної і самостійної роботи студентів.
3. Аудиторне, лабораторне оснащення. Комп'ютерне забезпечення навчання (вай-фай).
4. Соціально-психологічна підтримка студентів у процесі навчання: адвізори, тьютори, асистенти.
5. Роль студентів в організації процесу навчання.

Опорні поняття теми: інформатизація освіти, комп'ютеризація, самостійна робота студента, аудиторна робота, технічне оснащення, психолого-педагогічна адаптація, адвізор, тьютор, асистент, студент.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опишіть інформаційне освітнє середовище свого навчального закладу, кафедри та методику його використання в навчальному процесі за дистанційною формою навчання.
2. Які особливості визначення співвідношення обсягів аудиторного часу і самостійної роботи студента з відповідних навчальних дисциплін?
3. Роль і функції комп'ютерної і цифрової техніки у вищих освітніх закладах.

Контрольні питання:

1. У чому полягає процес інформатизації освіти?
2. На що спрямована самостійна робота студента?
3. Розмежуйте поняття «тьютор», «адвізор», «асистент».
4. Яку роль відіграє студент в організації процесу навчання?

Література:

1. Бойко А. М. Тьютор – якісно вища педагогічна позиція і новий простір духовно-моральної взаємодії. Педагогічні науки. 2011. Вип.2. С. 4–10.
2. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів. Рідна школа. 2006. № 5. С. 68–70.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К. : Академвидав, 2004. 351 с.
4. Кузьменко Н.В. Педагогічна взаємодія в стосунках «куратор студенти» в контексті позааудиторної виховної роботи : Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. 2015. Вип. 49. С. 327-335.

Тема 4. Основні регіони розвитку вищої освіти у світі

Питання для обговорення

1. Європейський регіон, його особливості.
2. Англо-американський регіон, його характерні особливості.
3. Азійський регіон, його специфічні риси.
4. Угоди про визнання дипломів. Нострифікація.

Опорні поняття теми: вища освіта, розвиток, освітні програми, якість освіти, управління освітою, Європейський освітній простір, Болонський процес, нормативно-правова база, навчальний процес, нострифікація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прокоментуйте етапи нострифікації документів про освіту в Україні.
2. Поясніть мотивацію поділу регіонів світу за критерієм розвитку вищої освіти.
3. Схарактеризуйте визначальні ознаки регіонів за критерієм розвитку вищої освіти.

Контрольні питання:

1. З чим пов'язують початок формування європейського простору вищої освіти?
2. Висвітліть мету Болонського процесу.
3. Дайте визначення поняття «нострифікація».

Література:

1. Болонський процес: Документи Bologna process: Documents / уклад. : З.І. Тимошенко та ін. Європейський університет. К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2009. 169 с.
2. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308.
3. Національна рамка кваліфікацій. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.
4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). К.: ТОВ "ЦС", 2015. 32 с. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.

Тема 5. Вища освіта північноамериканського регіону

Питання для обговорення

1. Основні компоненти сучасної національної системи освіти в США та Канаді. Генезис професійної освіти США та Канади.
2. Організація діяльності вищих навчальних закладів у США та Канаді. Особливості вищої освіти США та Канади, їх позитивні сторони й недоліки.
3. Провідні ідеї вищої педагогічної освіти США й Канади, що заслуговують на запозичення.

Опорні поняття теми: національна система освіти, професійна освіта, вищий навчальний заклад, особливості вищої освіти США, система освіти Канади, генезис професійної освіти, стиль навчання, стиль викладання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Доведіть твердження, що освіта США вважається показовою для всього світу.
2. Охарактеризуйте стиль навчання і викладання у США та Канаді. Зробіть порівняльний аналіз.
3. Назвіть характерні особливості структури вищої школи в США.
4. Порівняйте основні аспекти вищої освіти Канади та України. (презентація)

Контрольні питання:

1. Назвіть особливості системи вищої освіти США.
2. Від чого залежить тривалість навчання в університетах США та Канади?
3. Які вищі навчальні заклади США та Канади Вам відомі?
4. Назвіть переваги й недоліки вищої освіти США.
5. Перерахуйте позитивні й негативні сторони навчання у ВНЗ Канади.

Література:

1. Братко М. В. Система освіти США: структура, традиції управління, особливості вищої освіти : Освітологічний дискурс. 2017. № 3–4. С. 252–268. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_22.
2. Лосев І.В. Історія і теорія світової культури: європейський контекст. К.: Либідь, 1995. 224 с.
3. Лунячек, В. Е. Деякі практичні питання управління освітою в США : Нова педагогічна думка. 2008. № 1. С. 16–20.
4. Тиунов А. Освіта в Канаді. Навчання сьогодні. 2002. №2

Тема 6. Вища освіта європейського регіону

Питання для обговорення

1. Болонський процес у вищій освіті європейських країн. Формування єдиного європейського простору вищої освіти.
2. Провідні ідеї сучасної національної системи освіти Великобританії, Франції, ФРН, Польщі, Швеції, Італії. Генезис професійної освіти у Великобританії, Франції, ФРН, Польщі, Швеції, Італії.
3. Особливості вищої педагогічної освіти європейських країн. Позитивні ідеї для запозичення.

Опорні поняття теми: Болонський процес, вища освіта, європейські країни, національна система освіти, педагогічна освіта, інноваційне освітнє середовище, мобільність, якість освіти, унітарна система освіти, бінарна система освіти.

Контрольні питання:

1. Що таке Болонський процес?
2. Яким чином організований Болонський процес?
3. Хто бере участь у БП?
4. Які типові тенденції структури вищої освіти європейських країн?
5. Назвіть загальні принципи формування системи вищої освіти Європейських країн.
6. Проаналізуйте основні положення Болонської декларації.
7. Визначте, в чому полягають переваги європейської освіти.
8. У чому полягають основні положення Конвенції вищих навчальних закладів Європи «Формування європейського простору вищої освіти» (Саламанка, 2001)?

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізуйте правову документацію Болонського процесу.
2. Складіть хронологічну таблицю подій Болонського процесу.
3. Зробіть порівняльний аналіз системи вищої освіти України й іншої європейської країни (на вибір).
4. Визначте проблематику Лісабонської конвенції і Сорбонської декларації.

Література:

1. Болонський процес: тенденції, проблеми, перспективи / Уклад. В.П. Бех, Ю.Л. Маліновський. К., 2011. 221 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Кременя та ін. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384с.
3. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти. Вища школа. 2006. № 4. С. 15–22.
4. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За ред. Г.В. Щокіна. К.: МАУП; МКА, 2007. 208 с.

Тема 7. Вища освіта азійського регіону

Питання для обговорення

1. Провідні напрями розвитку вищої освіти розвинутих країн Азії.
2. Тенденції розвитку системи вищої освіти Китаю, Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу, Тайваню, Японії.
3. Організація діяльності вищих навчальних закладів Китаю, Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу, Тайваню, Японії.
4. Особливості вищої освіти Китаю, Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу, Тайваню, Японії. Можливості їх втілення в українську систему вищої освіти.

Опорні поняття теми: розвиток вищої освіти, азійський регіон, тенденції, вищий навчальний заклад, організація діяльності ВНЗ, особливості вищої освіти.

Контрольні питання:

1. Які чесноти конфуціанської моралі впливають на розвиток освіти країн Східної та Південно-Східної Азії?
2. Виокреміть типові ознаки розвитку вищої освіти в кожній країні азійського регіону: Китаю, Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу, Тайваню, Японії.

Завдання для самостійної роботи:

1. Умотивуйте вибір випускників шкіл різних країн світу, в т.ч. й українських, здобувати вищу професійну освіту в країнах Азії?
2. Висвітліть структуру освітньої системи Японії.
3. Порівняйте минулий та сучасний стан вищої освіти Китаю.

Література:

1. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб. / За ред. В.Г. Кременя та ін. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 384 с.
2. Джуринский А.Н. Развитие образования в современном мире: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М.: Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС, 2003. 240 с.
3. Савина А.К. Особенности образования на острове Тайвань. Педагогика. 2011. №4. С. 98–107.
4. Шпарик О.М. Ровиток освіти у Стародавньому Китаї: доконфуціанська доба. Шлях освіти. 2011. №1. С. 38–43.

Тема 8. Перспективи розвитку вищої освіти в світі

Питання для обговорення

1. Держава, корпорації, суспільні інституції, що зацікавлені в зростанні рівня освіченості громадян.
2. Проблеми всезагальності вищої освіти. Формальна і неформальна вища освіта.
3. Вплив глобалізації та інформатизації на організацію вищої освіти. Дистанційна освіта, її розповсюдження.
4. Конкуреноспроможність країн з продажу освітніх послуг.
5. Напрями досліджень перспектив розвитку вищої освіти провідними міжнародними міжурядовими і неурядовими організаціями.

Опорні поняття теми: корпорації, суспільні інституції, освіченість, вища освіта, світові тренди, формальна вища освіта, неформальна вища освіта, глобалізація, інформатизація, дистанційна освіта, конкуреноспроможність, перспективи розвитку вищої освіти.

Контрольні питання:

1. Розмежуйте поняття «формальна освіта» та «неформальна освіта».
2. Дайте визначення поняття «інформатизація».
3. Назвіть функції дистанційного навчання.
4. Розмежуйте поняття «конкуренція» та «конкуреноспроможність» вищих навчальних закладів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Обґрунтуйте відмінність понять «дистанційна освіта» і «дистанційне навчання».
2. Визначте фактори, що впливають на конкуреноспроможність системи освіти країни, вищого навчального закладу.

Література:

1. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть. Вища освіта України. 2001. № 1. С 11–17.
2. Глобалізація і Болонський процес: проблеми і технології: кол. моногр. К.: МАУП, 2005. 320 с.
3. Кастельс М. Інформаційні технології, глобалізація та соціальний розвиток. Соціальна глобалістика: навч. посіб. / за наук. ред.: Е.А. Афоніна та ін. К. : Освіта України, 2011.
4. Кудін В.О. Освіта в інформаційному суспільстві. К.:Телекорпорація „Республіка”, 1998.

Індивідуальні завдання дослідницького характеру

1. Написати **есе** з теми «Глобалізація сучасної вищої освіти: регіональний і світовий вимір».

2. Підготувати **анотацію** на досвід діяльності приватних закладів вищої освіти зарубіжжя з умотивуванням вибору через медіа презентацію (10 слайдів).

3. Укласти **рецепцію педагогічних ідей** за темою: «Провідні ідеї зарубіжного досвіду професійної педагогічної підготовки і доцільність їх упровадження в українську систему вищої освіти».

4. Розробити й презентувати тему «Розвиток вищої освіти в одній із зарубіжних країн: США, Канада, Великобританія, Франція, ФРН, Польща, Швеція, Італія, Китай, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, Тайвань, Японія». Вибір країни – довільний. Обов'язковими структурними компонентами презентації є: титульна сторінка (із вказівкою кафедри, навчальної дисципліни, теми, прізвища та імені, року виконання), план, основний зміст, висновки, використана література. Слайди, крім текстового викладу, повинні вмещувати таблиці, схеми, діаграми, фотографії.

Питання для підсумкового контролю знань /залік/

1. Вища освіта як надбання сучасної цивілізації.
2. Цінності та роль вищої освіти у розвитку зарубіжних країн.
3. Фактори, що зумовлюють розвиток вищої освіти.
4. Історія появи університетів – перших вищих навчальних закладів.
5. Соціально-економічні, інформаційні та політичні фактори розвитку вищої освіти зарубіжних країн.
6. Соціально-економічний статус країни як умова розвитку вищої освіти.
7. Показники інформаційного прогресу країни як основа забезпечення її освітнього прогресу.
8. Процеси глобалізації та їх вплив на розвиток вищої освіти.
9. Особливості вищої освіти в полікультурному суспільстві.
10. Традиції організації діяльності європейських університетів.
11. Засади діяльності сучасних зарубіжних ВНЗ.
12. Традиції автономії університетів.
13. Академічна мобільність.
14. Різновиди сучасних ВНЗ зарубіжних країн.
15. Критерії типізації вищих навчальних закладів.
16. Особливості управління і організації діяльності ВНЗ.
17. Системи організації навчання у ВНЗ: курсова, індивідуальна.
18. Викладачі вищих навчальних закладів зарубіжжя: підготовка і вимоги
19. Умови навчання в сучасних ВНЗ.
20. Підходи до уніфікації професійної підготовки в межах країни.

21. Ліцензування і акредитація вищих навчальних закладів.
22. Способи здійснення ліцензування і акредитації в зарубіжних країнах.
23. Моделі цільового призначення класичного університету.
24. Навчальні програми, силабуси як способи презентації змісту студентам.
25. Основні (домінуючі) форми навчання.
26. Тьюторіали. Практики. Особливості їх проведення.
27. Провідні способи та методи навчання.
28. Смарт-навчання.
29. Співвідношення аудиторної і самостійної роботи студентів.
30. Умови навчання у ВНЗ. Дидактичне забезпечення навчального процесу.
31. Організація екзаменаційних сесій.
32. Роль студентів в організації процесу навчання.
33. Соціально-психологічна підтримка студентів у процесі навчання.
34. Основні регіони розвитку вищої освіти у світі.
35. Європейський регіон, його особливості.
36. Англо-американський регіон, його характерні особливості.
37. Азійський регіон, його специфічні риси.
38. Провідні світові ранкінги університетів.
39. Найвідоміші елітні університети світу. Популярність зарубіжної вищої освіти.
40. Міжнародні угоди щодо формування регіональних освітніх просторів.
41. Пошук шляхів обміну студентами та трансферу їх навчальних досягнень.
42. Угоди про визнання дипломів. Нострифікація.
43. Проблеми всезагальності вищої освіти.
44. Ідеї неперервності освіти. Освіта впродовж життя.
45. Формальна і неформальна вища освіта.
46. Вплив глобалізації та інформатизації на організацію вищої освіти.
47. Дистанційна освіта, її розповсюдження.
48. Конкурентоспроможність країн з продажу освітніх послуг.
49. Порівняльний аналіз національних систем вищої освіти: переваги і недоліки.
50. Придатність освітніх ідей зарубіжних країн для впровадження у вітчизняну систему вищої освіти.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики”; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К. : Таксон, 2016. 234 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи : курс лекцій : модульне навчання : навч. посіб. / Алексюк А. М. К. : ІСДО, 1993. 218 с.
3. Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства (частина I): препринт (аналітичні матеріали) / Авторський колектив: О. Боднарук, К. Жданова та ін.; за заг. ред. С. Калашнікової. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. 153 с.
4. Балясна О. Вища освіта за польським зразком. Спудей. 2006. № 8–9. С. 12-14.
5. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США). К. : Центр практичної філософії, 2001. 216 с.
6. Бородько М. ЮНЕСКО: история создания и современная структура. Педагогика. 2000. № 2.
7. Ванштейн Г. Интернет как фактор общественных информаций. Мировая экономика и международные отношения. 2002. № 7. С. 16–27.
8. Василюк А. Польська професійна педагогіка про компетентність вчителів. Шлях освіти. 1998. № 4.
9. Вежбінський Я. Реалізація Болонських принципів у реаліях польської вищої освіти. Університет. 2005. № 6. С. 89–94.
10. Вища освіта України: стан та проблеми. Укладачі: І.Б. Жиляєв, В.В. Ковтунець; М.В. Сьомкін. К.: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, 2015. 96 с.
11. Вища школа України в загально цивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу: монографія. К. : Фітосоціоцентр, 2015. 674 с.
12. Вульфсон Б. Методы сравнительной педагогики. Педагогика. 2002. № 2.
13. Вульфсон Б.Л. Управление образованием на Западе: тенденции централизации и децентрализации. Педагогика. 1997. № 2.
14. Галузинський В.М. Педагогіка: історія і теорія / В.М. Галузинський, М.Б. Євтух. К. :Вища школа, 1995. С. 62–67.
15. Галус О.М., Шапошнікова Л.М. Порівняльна педагогіка. К. :Вища школа, 2006. 216 с.
16. Георгиева Т.С. Высшая школа США на современном этапе / Т.С. Георгиева. М. :Высш. шк., 1989.
17. Гронлунд, Норман Е. Оцінювання студентської успішності: практ. посіб. / Норман Е. Гронлунд. К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. 312 с.

18. Джури́нский А.Н. Сравнительная педагогика / А.Н. Джури́нский. М.: Академа, 1998. 176 с.
19. Довідник користувача європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) Брюссель, 6 лютого 2009 р. URL: <http://ed.eenu.edu.ua/upload/docs/299/55a722c7bcfc1849c60db15171167c91.pdf>
20. Європейська інтеграція вищої освіти України у контексті Болонського процесу. Тематичний випуск часопису "Вища освіта України" № 3, додаток 2. Київ, 2015. 281 с.
21. Єгоров Г. Тенденції розвитку порівняльної педагогіки за кордоном / Г. Єгоров/ Шлях освіти. 1999. № 1.
22. Зубченко О. Історичні передумови формування технологічного підходу до навчання в західноєвропейських країнах. Рідна школа. 2006. № 12. С. 72–74.
23. Капранова В. А. Сравнительная педагогика. Школа и образование за рубежом : Учеб. пособие. Мн. : Новое знание, 2004. 222 с.
24. Кнорр Н. Спільні і відмінні риси систем освіти України та США (порівняльний аспект). Освіта і управління. 2004. Т. 7. № 3–4. С. 161–165.
25. Корсак К. Порівняльна педагогіка – Попелюшка чи принцеса. Науковий світ. 2001. № 2. С. 8–9.
26. Корсак К. Світова вища освіта / К. Корсак. К.: МАУП-МКА, 1997. 209 с.
27. Костюк С. Твоє навчання в США: секрети підготовки вступних документів / С. Костюк. К. : Альфа-Прайм, 2004. 112 с.
28. Кошманова Т. Кейс-метод в педагогічній освіті США. Шлях освіти. 2000. № 1.
29. Локшина О. Тенденція як категорія порівняльної педагогіки. Порівняльно-педагогічні студії. № 2(8), 2011. С. 5-14.
30. Луговий В. І. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація / Луговий В. І. та ін. Педагогічна і психологічна науки в Україні / НАПН України. К., 2012. Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. С. 23–38.
31. Малькова З.А., Вульфсон Б.Л. Сравнительная педагогика. М. : НПО «МОДЕК», 1996. 256 с.
32. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. Укладачі: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
33. Непрерывное образование в контексте образовательных реформ в Украине / под ред. В.И. Астаховой. Х. : Изд-во НУА, 2006. 300с.
34. Никитюк Т. Система освіти в США. Інфосвіт. 2002. № 6. С. 2–8.
35. Общество и ценности. Колледжи и университеты в Соединённых Штатах. М., 2005. 64 с.
36. Овчарук О. Тенденції та підходи до порівняльних досліджень. Шлях освіти. 1998. С. 19–20.
37. Огнев'юк В. О. Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти. Ріднашк.: щомісяч. наук.-пед. журн. 2012. № 4/5. С. 44-51.

38. Онегина В. Об организации учебного процесса в университетах США. Новый коллегіум. 2000. № 6. С. 27–31.
39. Павловський К. Трансформація вищої освіти в 21 столітті: польський погляд. К., 2005. 230 с.
40. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів в Західній Європі: спільності і розбіжності. К. : Вища шк., 1997. 282 с.
41. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 168 с.
42. Різниченко С.Т. Розвиток системи підготовки науково-педагогічних кадрів у США (історико-педагогічний аспект). К.: 1999. 160 с.
43. Романовський О.О. Хроніка вищої освіти США (на прикладі діяльності державних і недержавних закладів). К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 1997. 76 с.
44. Савина А.К. Польша: образовательная политика государства для 21 века. Педагогика. 2002. № 8.
45. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка. Суми : ВТД “Університетська книга”, 2004. 320 с.
46. Сидоренко О.Л. Приватна вища освіта: шляхи України у світовому вимірі. Х. : Основа, 2000. 256 с.
47. Сисоєва С. О. Освіта як об’єкт дослідження. Шлях освіти: Науково-методичний журнал. 2011. № 2. С. 5–10.
48. Сисоєва С. Порівняль напедагогіка в контексті розвитку освітології. Освітологія, oświatologia, 2014. Вип. 3. С. 17–23.
49. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна. К. : Тансон, 2002. 175 с.
50. Чепіль М. М. Порівняльна педагогіка. К. : Академвидав, 2014. 215 с.

Додаткові

1. Гриневич Л. Децентралізація управління освітньою системою (на прикладі Польщі). Освіта і управління. 2004. Т. 7. № 3–4. С. 153–160.
2. Інноваційні технології та реформа змісту освіти в контексті Лісабонської стратегії ЄС. К. : Освіта України, 2007. 196 с.
3. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: інноваційні засоби і технології. К. : Атіка, 2005. 252 с.
4. Національний освітній глосарій: вища освіта / 2-е вид., перероб. і доп. Укладачі: В.М. Захарченко, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, А.В. Ставицький, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
5. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд. Укладачі: Добко Т., Луговий В., Рашкевич Ю., Шаров С та ін.; за заг. ред. С. Калашнікової та В. Лугового. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2015. 84 с.
6. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації. Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / За ред. В.Г. Кременя. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 120 с.

7. Романова С. Тенденції неперервної освіти в зарубіжних країнах. Освіта і управління. 1999. № 3.

8. Феномен університету в контексті «суспільства знань»: монографія / авторський колектив: В.П. Андрущенко, В.П. Бех, М.І. Бойченко та ін. К., 2014. 256 с.

9. Формирование общества, основаного на знаниях. Новые задачи высшей школы : доклад Всемирного банка. М. : Весь мир, 2003. 200 с.

10. Vaňova M. Pedagogika porównawcza. Pedagogika. Tom 2. Redakcja naukowa Boguslaw Sliwerski. Gdansk, 2006. 526 s.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Бражник Е.И. Особенности методологии сравнительных педагогических исследований. Письма в Emissia.offline : Эл. науч.-пед. журнал. 2005. январь-июнь. URL: <http://www.emissia.org/offline/2005/975.htm>

2. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. TUNINGURL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/> .